

गोष्टी बनवणे

पाणी साठवण्यासाठी तुम्ही भांडे पाहिले असेल किंवा वापरले असेल. गुल्लक पिगी बँक, बर्डबाथ, कप (कुल्हड) अशा अनेक गोष्टी तुम्ही घरात आणि आजूबाजूला पाहिल्या असतील.

तुम्ही कधी विचार केला आहे का?

- या गोष्टी कशापासून बनलेल्या आहेत?
- ते कोणी आणि कसे बनवले आहेत?

कुंभार कुटुंब

समुद्रकिनारी असलेल्या एका गावात मिनी आपल्या अप्पप्पनला (आजोबांना) भांडी बनवताना पाहत होती. ते माती घेऊन ओली करायचे. त्यांना आवश्यक असणारे सातत्य राखण्यासाठी ते पुरेसे पाणी घालायचे. मग त्याने ते चांगलेच ठोकले. माती जास्त पाणीदार किंवा जास्त कोरडी नाही याची त्यांनी काळजी घेतली. त्यांनी माती पिठासारखी मळली. शेवटी त्यांनी ती माती एका दगडी चाकावर ठेवली आणि ती फिरवून आकार दिला.

भांडी वाळल्यावर अम्मू (आई) ने त्यांना एका मोठ्या ओव्हनमध्ये जळत असलेल्या अत्यंत गरम आगीत हलवले. कुंभाराच्या चुलीला 'भट्टी' म्हणतात. ही आग भांडी भाजत असे. मग भांडी तयार झाली

वापरणे। अप्पन, अम्मू आणि कुटुंबातील इतर सदस्यांनी भांडी आणखी सुंदर दिसावी म्हणून काही भांड्यांवर काही चित्र काढले .

चर्चा करा

- भांडी कशासाठी वापरली जातात?
- कुंभार इतर कोणत्या प्रकारच्या वस्तू बनवतात?
- भट्टीत भांडे का भाजले जातात?

क्रियाकलाप १

- आपल्या आई-वडिलांसोबत किंवा कुटुंबातील मोठ्यांसोबत आपल्या शेजारच्या कुंभाराला भेटा.
- कुंभार दगडी चाकावर किंवा कुंभाराच्या चाकावर कसे काम करतो ते पहा.
- आपण विचार केला आहे का की फिरत्या चाकावर माती सुंदर आकार कसा घेते?
- कुंभाराने बनवलेली कोणती उत्पादने तुम्ही घरी वापरता?
- कुंभाराच्या ठिकाणी आपण पाहिलेली काही उत्पादने खाली दिलेल्या चौकटीत काढा.

कुंभाराचे चाक वापरायला मिनी खूप लहान होती. पण तिने आजोबांना भांड्यांवर नमुने बनवून ते रंगवायला मदत केली. मातीची तिची आवडती वस्तू म्हणजे तिची पिगी बँक. त्यावर सुंदर चित्र काढायला तिला खूप आवडायचे. त्यानंतर तिने पैसे वाचवण्यासाठी त्याचा वापर केला.

आपण आपल्या पालकांना आणि आजी-आजोबांना कोणत्या प्रकारे मदत करता?

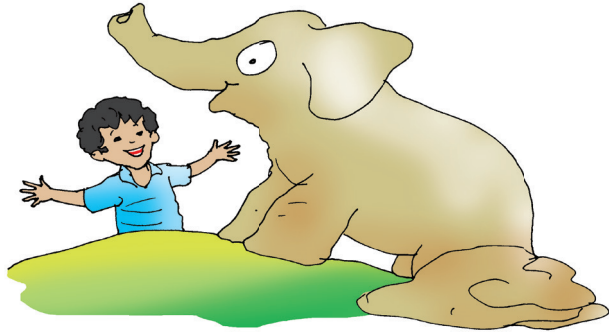
क्रियाकलाप २

स्वतःची माती तयार करा

(ही क्रिया तुम्ही मोठ्या लोकांच्या मदतीने करा)

- ओल्या किंवा गढूळ ठिकाणांहून माती गोळा करा.
- जाळी किंवा चाळणीचा वापर करून त्यातील कोणतेही मोठे दगड किंवा दगड, वाळू, पाने किंवा वनस्पतींचे भाग काढून टाका.
- ही माती पाण्याने भरलेल्या सपाट भांड्यात ठेवावी.
- काही दिवसांनी वर राहिलेले पाणी फेकून द्या.
- आता गोळ्याचा आकार येऊ शकेल असे पीठ बनवा

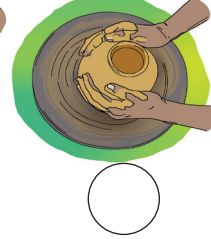
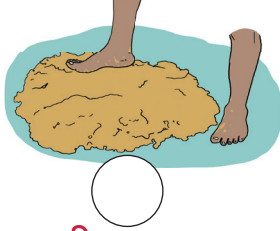
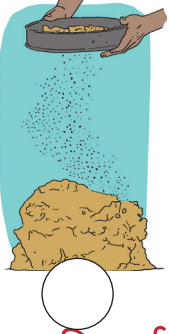
आपण बनवलेल्या मातीपासून आपल्याला आवडणाऱ्या कोणत्याही दोन गोष्टी बनवा. ते वाळण्यासाठी उन्हात ठेवा.

क्रियाकलाप ३

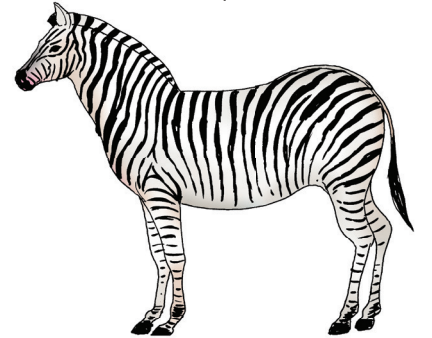
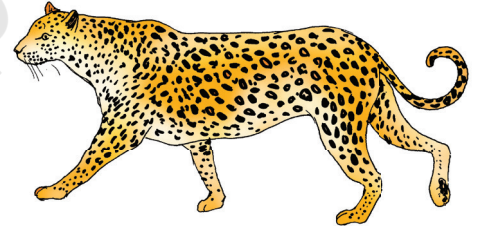
प्रतिमा योग्य क्रमाने लावा आणि त्यांना 1 ते 5 अशी क्रमांक द्या.

निसर्गातील नक्षी

निसर्गामध्ये जागोजागी नक्षी आढळते, मग ती बिबट्याच्या डागांवर असो किंवा खारीच्या पट्ट्यांवर. खूपसे कलाकार, जे मडक्यांवर चित्र काढतात, त्यांना निसर्गातून त्यांच्या कलेची कल्पना मिळते. निसर्गातील आकार आणि रंग वापरून नक्षी तयार करता येते.

तुम्ही तुमच्या आजूबाजूला झाडे आणि प्राण्यांवर नक्षी पाहिली असेल. उदाहरणार्थ, जर तुम्ही नीमसारख्या झाडाच्या फांद्यांवरच्या पानांचे निरीक्षण केले, तर तुम्हाला एक नक्षी दिसेल. त्याचप्रमाणे, काही प्राण्यांवरही नक्षी दिसते, जसे की मोर, मांजर, वाघ, फुलपाखरू, मासे वगैरे.

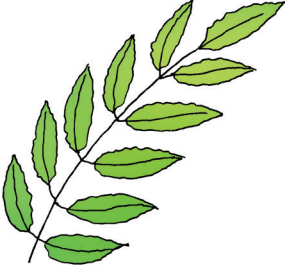

क्रियाकलाप ४

पुनरावृत्ती आकार आणि रेषा असलेले काही नमुने खालीलप्रमाणे आहेत.

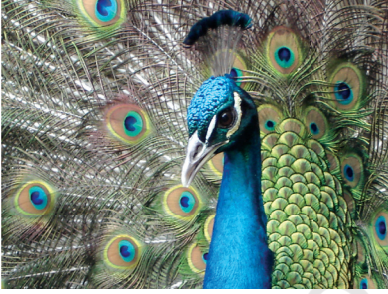
वनस्पतींवरील नमुने शोधा.

दिलेल्या चौकटीत पानाचा कोणताही पॅटर्न काढा. स्वतःचे एक उदाहरण द्या.

प्राण्यांवरील पॅटर्न शोधा.

दिलेल्या चौकटीत पॅटर्न असणारा प्राणी काढा.

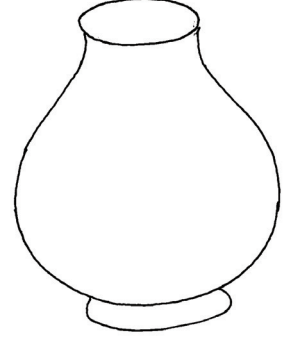
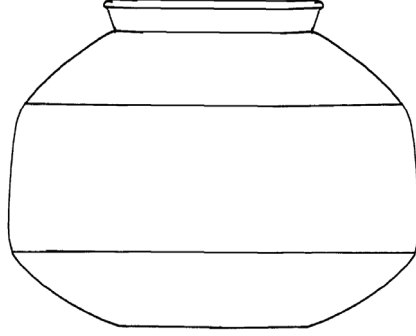
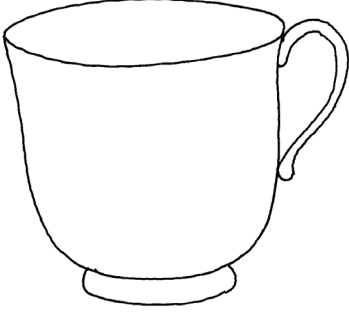

तुमच्या आजूबाजूला असलेल्या वस्तूवरच्या नक्षी शोधा.

दिलेल्या चौकटीत एक पॅटर्न काढा.

दिलेल्या वस्तूंना नक्षीने सजवा.

भारतीय मातीच्या भांड्यांमधील नमुने

भारताच्या विविध भागांतील मातीच्या भांड्यांचे हे काही सुंदर प्रकार आहेत.

ज्यांच्यावर नमुने आहेत त्यांना टिक करा.

आत्तापर्यंत तुम्ही मातीपासून बनवलेल्या भांड्यांशी परिचित आहात.
विटांबद्दल वाचूया.

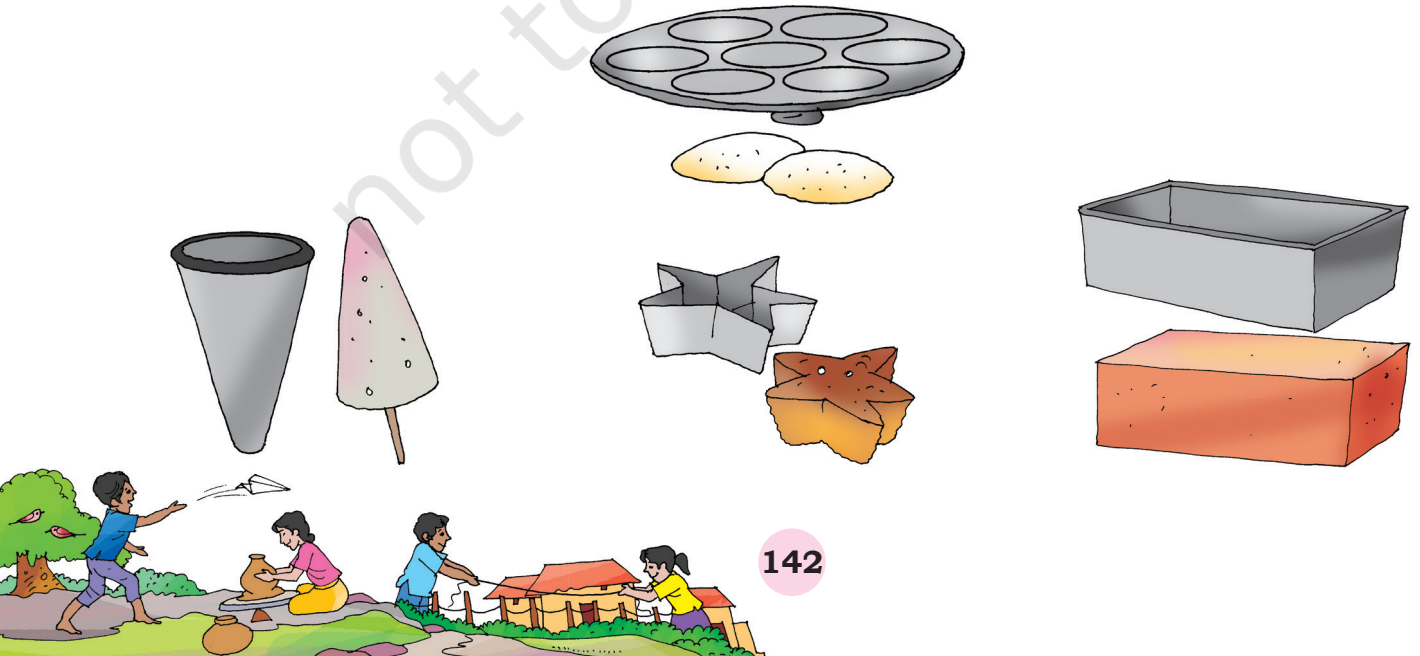
वीट बाय वीट

- तुम्ही विटा कुठे पाहिल्या आहेत?
- विटा कशा बनवल्या जातात हे तुम्ही कधी पाहिलं आहे का?

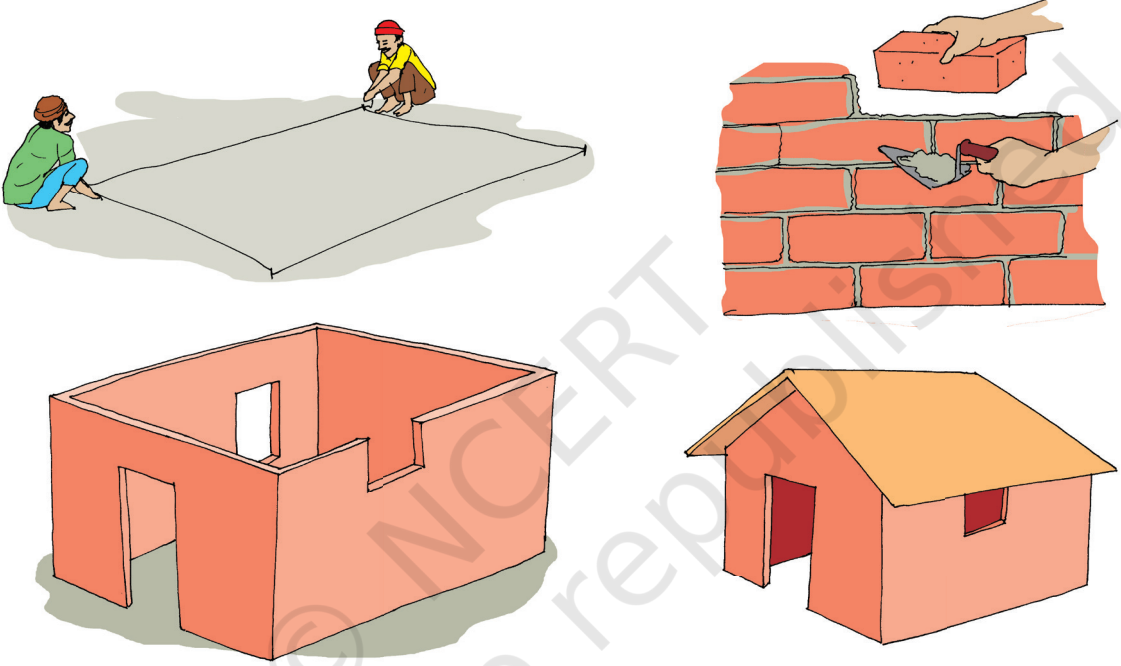
अप्पप्पन यांनी तयार केलेल्या भांड्यांप्रमाणेच विटाही मातीपासून बनविल्या जातात.

इडली, केक, ढोकला किंवा कुल्फीचे साचे तुम्ही पाहिले असतील. त्याचप्रमाणे विटाही 'साच्या'मध्ये तयार करून त्यांना आकार दिला जातो. भट्टीत भाजल्यानंतर वीट कडक होते. घरे, शाळा, रुग्णालये अशा इमारतींच्या बांधकामासाठी विटांचा वापर केला जातो.

रोहन आणि त्याचे वडील जयपूरमध्ये राहतात. रोहनला घरं बांधलेली बघायला खूप आवडतात. त्याचे वडील आणि त्यांचे सहकारी एवढ्या उंच आणि सुंदर इमारती कशा बांधू शकतात याचे त्याला आश्चर्य वाटते.

विटांच्या भिंती बांधताना पाहणे हा रोहनचा आवडता छंद आहे. एका विशिष्ट भिंतीची उभारणी होताना तो पाहत होता.

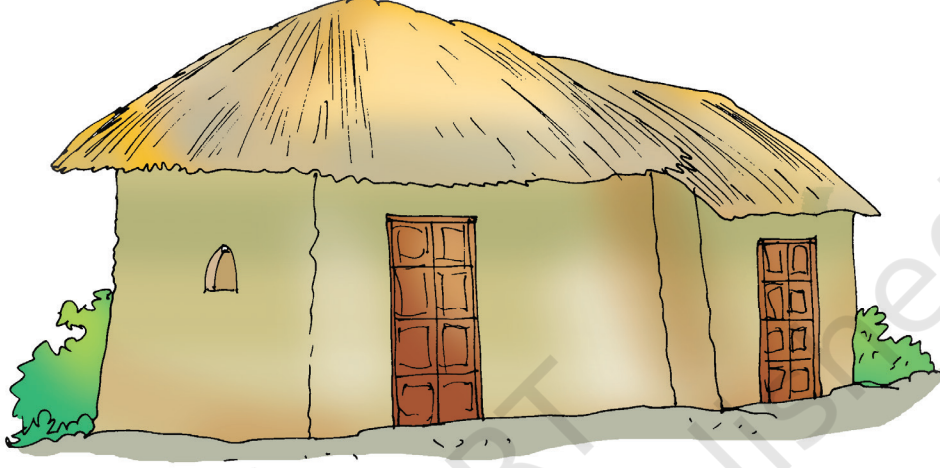
दिवसागणिक रोहनला ती भिंत पूर्ण झालेली दिसत होती. काही महिन्यांनी रोहनला दिसले की ती एक मोठी इमारत बनली होती.

चर्चा करा

- सगळी घरं विटांची असतात का?
- घरे बांधण्यासाठी वापरले जाणारे इतर साहित्य काय आहे असे तुम्हाला वाटते??

आपल्या देशातील काही उबदार भागात लोक आतून थंड राहण्यासाठी पारंपारिक मातीची घरे बनवतात. लोक गवत आणि लाकूड यासारख्या नैसर्गिक सामग्रीचा वापर करतात. सिमेंटऐवजी अनेक जण गुळगुळीत भिंती आणि फरशी बनवण्यासाठी शेणाचा वापर करतात. गायीचे शेण उष्णता दूर ठेवते आणि कीटकांना घरात प्रवेश करण्यापासून रोखते.

लिहा

1. तुम्हाला असे का वाटते की मातीची घरे पर्यावरणासाठी चांगली असतात?

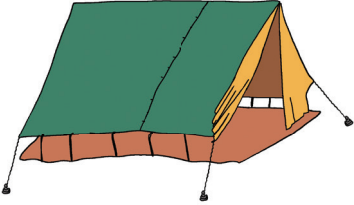
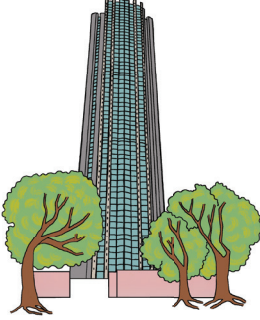
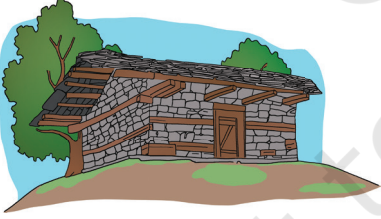
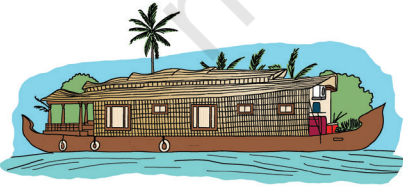
2. आजूबाजूच्या घरांकडे बघा. घरे कशापासून बनलेली आहेत?

क्रियाकलाप ५

खालील छायाचित्रे पहा. प्रत्येक प्रकारच्या घराच्या नावाचा अंदाज घ्या. ते खाली दिलेल्या तक्त्यात भरा.

घरांची छायाचित्रे	अशा प्रकारच्या घराला काय म्हणतात?	ही घरे कशापासून बनलेली आहेत?
		
		
		
		

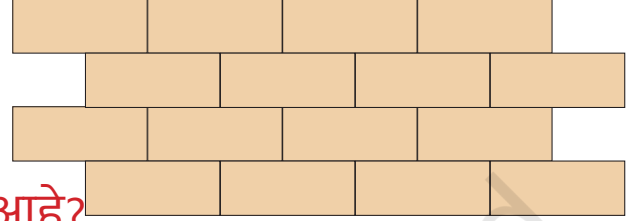
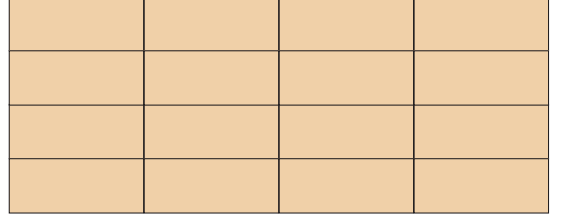

तुम्हाला माहिती आहे का?

एक भिंत बनवा

माचिसचा साचा, लहान कागदाचे डबे, माती किंवा पीठ वापरून काही विटा तयार करा. चित्रात दाखविलेल्या या दोन मांडणीत त्यांना स्टॅक करा.

- कोणता अधिक मजबूत आहे?
- धक्का दिल्यावर कोणता सहज पडतो?

सुरक्षितता प्रथम

रोहणचे वडील काम करताना सुरक्षेचे सर्व महत्वाचे नियम पाळतात. उदाहरणार्थ, तो नेहमी पट्टे, सेफ्टी वेस्ट आणि मजबूत पादत्राणे असलेले हेल्मेट घालतो.

विचार क्वेझ

- घरात सुरक्षेचे काही नियम आहेत का?
- शाळेत सुरक्षेचे काही नियम आहेत का?

चला चिंतन करूया

क. लिहा

१. भांडी बनवण्याची प्रक्रिया काय आहे?
२. कलावंतांना त्यांच्या कलेसाठी कल्पना कशा मिळतात?
३. भट्टी म्हणजे काय?
४. घरे कशापासून बनलेली असतात?
५. आपण यूट्यूबवर व्हिडिओ शोधण्याचा प्रयत्न करू शकता जे गोष्ठी बनविण्याची प्रक्रिया दर्शवितात. शक्य तितक्या तपशीलवार स्टेप्स लिहा.

ख. कोणत्याही तीन वेगवेगळ्या प्रकारची घरे काढा आणि रंगवा.

ग. चर्चा करा

१. आपल्याकडे वेगवेगळ्या प्रकारची घरे का आहेत?
२. बांधकामाच्या ठिकाणी लोक हेलमेट का घालतात?
३. निसर्गात नमुने नसते तर काय झाले असते?

घ. मुलाखत

१. आपल्या परिसरात हस्तकला किंवा खेळणी बनवणार् या व्यक्तीची मुलाखत घ्या. वर्गात माहिती सामायिक करा.
२. तुमच्या रोज वापरल्या जाणाऱ्या वस्तू जसे की पेन्सिल, खोडरबर, पेन आणि वहा कशा बनवल्या जातात हे शोधा. यासाठी तुमच्या मोठ्यांना विचारा.

तुम्हाला माहिती आहे का?

तुम्ही तुमच्या गावात किंवा शहरात काही पुतळे पाहिले आहेत का?

ज्या मातीचा वापर भांडी आणि विटा बनवण्यासाठी केला जातो, त्याच मातीचे हे पुतळेदेखील बनवलेले आहेत का?

